

ROSMERIÁDA

„*Van titok.* Ám nem rejtőzködik. Más, mint az elrejtett, a sötét, az éjszakai, a láthatatlan, a leplezhető, vagyis a meg nem nyilvánuló általában – nem leplezhető. Sérthetetlen marad akkor is, amikor feltárni vélük.”

Jacques Derrida: *Esszé a névről*

Johannes Rosmer, azaz Rosmer János egy Ibsen-dráma, a *Rosmerholm* hőse, volt lelkész, kinek a felesége öngyilkos lett gyerektelensége miatt. A dráma konfliktusának alapját az újdonsült laptulajdonos, a mélyen konzervatív iskolaigazgató (Kroll) és az újító, lázadó Rosmer közötti feszültség adja. A bonyodalomhoz jócskán hozzájárul, hogy Rebeka, a megboldogult feleség barátnője, hosszú ideje Rosmeréknél él. Rebeka titokban szerelmes Rosmerba, de amikor a megözvegyült és összezavarodott Rosmer megkéri a kezét, nemet mond. Sigmund Freud szerint Rebekának büntudata van, Rosmerné halála miatt és amiatt, hogy apja megerőszakolta. A bécsi különvéleménnyel meg is érkezőnk kötetünkhöz. Mintha ez a lefojtott szexualitás robbanna szét a *Hátsó ülésen*, mert a mi Rosmerünk nem fojt le és nem szégyenlős, az tuti.

Az elmúlt évtizedben, nem kis késéssel, Magyarországon is vállalhatóvá vált a homoszexualitás, és több kiemelkedő szerző is egyre bátrabban ír a melegségről. Banális és értelmetlen lenne Rosmer verseiben a pornográfia és a nyelvi műgond szembeállítás, ezek a versekben inkább erősítik egymást, hiszen az időmértékes ütemek zakatolása izgató. A *Hátsó ülés* versei sok képet felmutatnak a meleg szubkultúra működéséből, de ki is lépnek abból és kifelé, az olvasóknak beszélnek. Egyetértek Csehy Zoltán recenziójával, miszerint Rosmer nem emeli központi versnyelvé a meleg tapasztalat heteroszexuális horizonthoz igazodó, salonképesé tette megjelenítését, mint Nádasdy Ádám, nem akar feltétlenül a jól bevált kódok üzenőrendszerén keresztül szólni, mint Dunajcsik Mátyás, noha erre is bőven van példa, mégis Rosmer inkább a konfrontáció nyelvét választja.¹ Például a megalázottság döbbenetesen könnyedén válik nála természetes létmóddá: „Buzi. Buzi. Szokni kell azért, elsőre sokkoló, ha meghallod, / amikor kedvenc tanárnőd súgja oda valakinek, akit tisztelsz. / Aztán egyre kedvesebb, főleg, ha a természet összeesküdött / elled, és nem feléd tart a szó, hanem belőled lóg kifelé.” Nádas Péter *Párhuzamos történetekben* található még rokon nyelvre (lásd Kristóf nagy próbatételes kalandját s önrefle-

xióit a margitszigeti homoszexuális társaságban). Néhány korábbi recenzius alanyi költőnek tekintette Rosmert, és a kódolt nyelv hiánya miatt felmerült bennük, hogy a Rosmer-versek írója nem is meleg.²

Nem az a kérdés, hogy kicsoda, hanem hogy hol lakik, honnan származik Rosmer János. A könyvben van néhány utalás a császárváros melegkultúrájára, például a Kaiserbründlt emlegeti, amely egy régi szauna a Kärtnerstraße közelében. Bécshez valahogy mégse kerülünk közelebb, az ókori Rómához annál inkább. Rosmer János versei sokkal közelebb állnak latin auktorok, például Marcus Valerius Martialis pajzánságához, gúnyolódó hangjához, mint a magyar kortársaihoz. A magyar irodalomba a Rosmer-féle provokatívan homoszexuális téma inkább fordításokkal szivárgott be. Például a korábban már emlegetett Csehy Zoltán fordításaival, melyek úgy hatnak, mintha abban az áporodott, homályos odúban, ahol az utóbbi hús vagy még több évben az antik versek fordításai készültek, valaki feltépett volna egy ablakot. Csehy aktuálisnak látja Martialist, ugyanakkor aktualizálta is a nyelvét, felismerve a benne lévő ma is működő struktúrákat. Rosmer János pedig egy reinkarnálódott Martialis: „Megláttál fiuval, s kiabálsz, asszony, fenyegetve: »Hát ne találtán nincs éppen olyan fenekem?»”³

A *Három seregszemlé*t kivéve a kötetben az összes vers háromsoros strófákból épül fel, és jellemzően jambikus és trochaikus sorok váltogatják egymást, mint például a *Brent Dupuis* című szövegben is, amelynek az első szakasza trochaikus, a második kettő viszont jambikus. A verselés nem szabályos, mondhatni hanyag, de éppen elég erőteljes ahhoz, hogy hallhatóvá váljon. A háromsoros strófa a *Hátsó ülés*ben Balassi verseire utal, és egyértelműen a szerelmi költészetre. Ezek a versek azonban nem lábakból, hanem mondatokból állnak. A *Három seregszemle* a melegeknek szóló lapok és utalások terén nagyon gazdag vers: a *Playgirl* magazin különböző számait idézi meg nekünk a költő, mit idézi, testrészenként végigmegyünk minden fiún, és nem szégyelli kimondani, hogy melyiket kívánja. Az ilyen típusú seregszemle a nagy görög eposzokra utal, szinte társ nélküli a kortárs magyar irodalomban. A versekben megjelenő fiúk utáni vágy ugyan hitelesnek hat elsőre, de a seregszemlék elbeszélője valójában viccet csinál a lapokon szereplőkből, az epigrammák csipkelődő hangját használja: „Kevin Wynne piros terepjáróját mossa, s elámít, ahogy a zöld gumicső bal lábán fölkúszik, s a nyakát koszorúzza. Brandon Stauch próteuszi alkat, ártatlan eminens, akit hetekig szedsz föl, s végül a pofádba akar szarni.” Persze értelmezhetőek a szövegek gyónásként is, viszont tudva, hogy az elbeszélő fikatív személy, inkább ironikusan értelmezem ezeket a szövegeket. Az Ibsen-dramára utaló név kizárja annak a lehetőségét, hogy létezzen egy Rosmer János nevű személy.

Nem akarok úgy tenni, mintha nem hallottam volna Németh Zoltán nagy leleplezéséről⁴, de továbbra is azt kívánom, bárcsak én lennék Rosmer János. Az a kérdés mindenestre továbbra is nyitott, hogy ki áll a *Hátsó ülés* versei mögött, vagyis kicsoda valójában Csehy Zoltán. A *Nincs hová visszamennem* (a legújabb Csehy-verseskötet) kapcsán Lanczkor Gábor felteszi a magyar költészet egyik nagy kérdését: Mi áll az alanyi költészettel szemben?⁵ A válasz keresése az eddigi Csehy- (Rosmer-) életműnek az egyik legfontosabb, köteteken átívelő témája. Rosmer János maszkja mellett *Hecatelegium*ában Pacificus Maximus középkori költő alakját is megteremti. Pacificus Maximus egy nehezen megfogható alak, aki versről versre változik: a második versben Korvin Mátyásnak, „keresztény hitünk virágának” dicsőségét zengi, a harmadikban pedig már a „fényességes szultán” nagyságát. Az egyik versben vaginákat dicsér, egy másikban hímvesszőket, egy harmadikban férfifenekeket. A harminchatodik versben még a feleségét is átváltoztatja: „Azt hinnéd, etióp hercegnőt vettem el aztán, / oly feketén ragyogott s illatozott a nejem. / Ámde valójában csak a kosztól vált szerezcsenné: / kátrányos bőrén folyt le szurokmocsadék.”

Csehy tudományos és költészeti munkássága szinte tökéletesen harmonizál egymással. Az életműben egész konkrétan megtalálhatóak a költészeti kötetekhez tartozó elméleti párok: A *Hecatelegium* (2006) archaizáló nyelvet, hexa- és pentameteret használó verseskötet szorosán kötődik a *Parnassus biceps* (2007) tanulmánykötethez, amely a humanista, neolatin és a régi magyar költészetet kutatja. Az *Experimentum mundi. (Poszt)modern operakalauz* (2014) a kortárs opera teljes spektrumából kínál ízelítőt. Miközben a *Homokvihar* (2010) verseskötet is tele van kortárs zenei motívumokkal, találunk benne John Cage-

partitúrát és Einojuhani Rautavaara operájáról szóló versszövegeket. A *Nincs hova visszamennem* (2013) *Skarabeusz* című versében így panaszodik: „Persze, ilyen sznob témákat, hogy opera, / kontratenor vagy arpeggio, / nem lehet versbe írni manapság, és a műveltséganyag / többet árt, mint használ, hiszen utána a semmiben / is referenciát keresnek, / de ez már bölcséleti probléma. / Az ember végül is lehet elitista, eliotista, eleai, / nem kell ahhoz homokos síkra vagy kies bércre érni, / legföljebb egy kis érzék kell hozzá, / mint a skarabeusznak, / hogy csak azért is elgörgesse a szart.”

Csehy tanulmánykötete, a *Szodoma és környéke* a kanonikus irodalomtörténet újramondása, csak egészen másképp, a szodómia, a tribádia, a homoszexualitás, a gay kultúra, a lesbizkusság és a queer szemszögéből. Ebből a kötetből csak a *Szondi két apródjának* elemzését emelném ki. A tizenkilencedik századi magyar irodalom nemzeteszményéhez erősen kötődő szövegben Csehy a két fiatal, lányos arcú apród viszonyát értelmezi. A „Bülbül-szavú rózsák két mennyei bokra” sorokban Arany a török kifejezéssel jelzi, hogy a két szép fiúra vonatkozik a rózsza mint szexuális szimbólum, ugyanakkor a mennyei jelzővel a mártírhalál sebeinek képét is előrevetíti. A *Szodoma és környékének* lehetne párdarabja Rosmer János *Hátsó ülés* című kötete.

A leleplezés nem változtat sokat azon a titkon, ami Rosmer Jánost költővé teszi. Remélhetőleg az értelmezést viszont segíti, azokat, akik a kocsis hátsó ülésén ülnek és figyelnek, amikor a tárgy felmutatja magát. ■ ■ ■

JEGYZETEK

- 1 Csehy Zoltán: Ahol a tárgy felmutatta magát. *Kalligram* 2010/06. <http://www.kalligram.eu/Kalligram/Archivum/2010/XIX.-evf.-2010.-junius/Ahol-a-targyfoelmutatta-magat> [2016. 09. 10.].
- 2 Benkő Krisztián: „Illatos, férfias izmok” és obszcén báj. *ÚjNautilus* 2010/10. <http://ujnautilus.info/%e2%80%9eillatos-ferfias-izmok%e2%80%9d-es-%e2%80%9eobszcen-baj%e2%80%9d> [2016. 09. 10.].
- 3 Marcis Valerius Martialis: *Költők, ringyók, pojiácák. Meglátással fiúval*. Kalligram, 2003.
- 4 Németh Zoltán: *Kicsoda a zseniális Rosmer János*. <https://nemethzoltan.wordpress.com/2016/06/12/kicsoda-a-zsenialis-rosmer-janos/> [2016. 09. 10.].
- 5 Lanczkor Gábor: *versus. Műút*. 2014/45. 76–77. http://epa.oszk.hu/02300/02381/00045/pdf/EPA02381_muut_2014_45.pdf [2016. 09. 10.]. ■

■ **Lesi Zoltán** diplomamunkája egy Weöres Sándor szonettjeit elemző számítógépes program volt. Élt már Sarkadon, Szegeden, Budapesten, Teheránban és Bécsben. Kötetei: *Merül* (JAK–Prae, 2014), *Daphnis ketskéi* (FISZ, 2009). A FISZ és a Jelenkor Horizontok Világirodalmi Sorozatának egyik szerkesztője. Készülő verseskötetére 2016-ban Móricz Zsigmond-ösztöndíjat kapott.
